

nápěvy, obdoba práce Jiřího Strejce. Byly pojaty i do reformovaných zpěvníků. Jako druhý a po Rybińském první senior [1612—1629] nastoupil Martin Gratian Gertich, rozený v Polsku a v cizině dobře vzdělaný, autor krátkých dějin polské Jednoty. Druhým seniorem byl vedle něho Jan Turnowski, jež pro jeho učenost povolali za kazatele [1609] toruňští luteráni. Bratři s jeho povoláním souhlasili. Usilovali přece neustále o obnovu vnitřní jednoty protestantů. V letech 1610—11 pracovali opět o uznání Sandoměřské dohody se strany luterských. Když senior Samuel Dambrowski zůstal stranou, učinili pokus o jednání se šlechtou a s měšťany a navrhovali opakování toruňského generálního synodu, avšak beze zdu.

Ještě trvali při Jednotě za vedení Leszczyńských páni z rodu Ostrorogů, Krotowských, Latałských, z nižší šlechty byli mezi věrnými Broniewští, Niemojewští. Řady věrných však řídly a nová násilí vypudila Bratry nadobro z Poznaň, když jim byly r. 1616 zničeny oba chrámy zároveň s chrámem luterským. O rok dříve ztratili *kujavští reformovaní* svůj ústřední sbor v Radziejowě, sídle svého seniora, i tamní kazatelský seminář. Oslabení na pouhých sedm sborů, dohodli se s Bratry o úplném splnutí. Jednota, oslabená rovněž tak, že od r. 1613 ani synody nekonala, vyšla jim na synodu 1620 vstříc a r. 1627 bylo *spojení* na synodu v Ostrorogu dokonáno. Reformovaný senior Mikołajewski se stal třetím bratrským seniorem. Přirozeně posílilo toto spojení kalvinistický sklon polských sborů, stejně jako veliký počet skotských obchodníků, kteří se usazovali v polských městech a připojovali se se svými rodinami k Jednotě. Mikołajewski postoupil brzy na prvního seniora. Toto spojení se ovšem netýkalo daleko větších reformovaných církví v Malopolsku a na Litvě, které trvaly nadále při dosti značném počtu sborů.

Při všem zeslabení měla přece polská Jednota ještě tolik možností, aby poskytla útočiště pobělohorským exulantům českým a aby se jimi posílila.

V DĚJINÁCH JEDNOTY, jak jsme je dosud poznali, vine se jako červená nit myšlenka a snaha tolikrát z úst Bratří živě a rozhodně projevená: *udržet vlastní ráz a samostatné postavení vedle blízkých církví*. Byla-li to snaha hlubší než jen lidsky pochopitelné lpění na vlastní organizaci a na dědictví po otcích, jsme povinni přihlídnout k tomu, co bylo pro Jednotu tak výrazně osobitého a co ona sama pokládala za zvláštní sobě svěřené obdarování, jehož se vzdát nesměla, chtěla-li být věrna svému Pánu, od něhož tento dar přijala, takže pro jeho zachování nesměla neostražitě vejít v těsné spojení s církví třeba blízkou, ale k tomuto daru lhostejnou. Po všem povědém je zřejmé, že tu nešlo na prvním místě o určitý článek víry, na němž by si Jednota zakládala jako na zvláštním daru. Záleželo jí především na zachování jejího rázu *sborového života*, jehož předním znakem je bratrský *řád podřízený kázni*, jak si jej od počátku položila za cíl a za několik pokolení propracovala a vyzkoušela.

Při bratrském řádu jde o velmi hluboké předpoklady. 1. V bratrském pojetí nemůže být víra v Ježíše Krista — je-li vírou živou, a jen ta dává člověku účast na spasení — jiná než víra Kristu oddaná a jeho vůli *poslušná*. Proto nestačí slyšet evangelium a dát mu za pravdu, není dost na čistém učení, vyjádřeném přesným dogmatem [ač Bratřím čistota učení naprosto nebyla lhostejná], nýbrž je třeba žít z víry, postavit celý život na její základ, oddat se Kristu tak, aby při věřícím člověku působil owoce nového života, a se své strany o to pracovat a usilovat. 2. U Bratří je stejně zdůrazněn život jednotlivce v posvěcení i poslušný život věřícího *sboru*. Jedno není pro druhé zanedbáno. Sama diaspornost Jednoty, k níž nejednou náleželi údobě sboru vzdálení, a celá její menšinovost nutila k důrazu na individuální odlišnost od prostředí a k zvýšené odpovědnosti jednotlivce. O pěstování osobního náboženského života svědčí